

A 1895-2 (Szam)

822

[Redacted] *személy urának,*
[Redacted] *TC*

Komogotto stb.

A Ma Hagadájaól

KOMOLY OTTÓ:

a M. C. Sz. elnöke

Az alija lényege

Hosszú idő eltelte után, sok küzdelem, áthidalhatatlannak tetsző akadályok legyőzésével sikerült újból biztosítani az alija lehetőségét a Magyar Cionista Szövetséghez tartozó kb. 100 chaluc, egyetemi hallgató, fiatalabb és idősebb emberek részére, és elvezetni őket arra az útra, amelyre már hosszú évek óta készülődnek.

Most, amikor a távozóktól való búcsúzás bensőséges ünnepét üljük, nem lesz érdektelen megemlékezni annak az útnak a jelentőségéről, amelyre indulnak, pár szóval elmondani, mi az alija lényege.

„Alija”, ez a szó annyit jelent, hogy: **felfelé haladás, felmenetel.** A szó magába rejti mindazt, amit a Palesztinába költözés a cionista számára jelent. Az alija tehát **nem** kivándorlás minden eszmei tartalom nélkül; de nem kivándorlás abból a szempontból sem, amely a legfontosabb szokott lenni, hogy t. i. anyagi okok kergetik azokat, akik erre az útra térnek. Nem játszanak itt közre sem pozitív, sem negatív anyagi okok. Pozitív anyagi okok, amikor egy jólétet ígérő szebb jövő reménye késztet kivándorlásra, negatív okok, amikor ugyanerre a szegénység, szükölködés kényszerít. Nem kivándorlás azért sem, mert nem kíséri keserűség, de nem indítja útnak kalandvágy sem. Az alija **nem** megisméltődése annak a vándorlásnak sem, amellyel a zsidóság utóbbi 2000 éves története folyamán annyiszor találkoztunk, s amelynek oka vagy a külső nyomásban keresendő, vagy pedig abban a belső idegességben, amely ugyancsak a belső körülmények kedvezőtlen voltából adódott.

Nem jellemzi ezt a vándorlást a kicsinyes aggodalom, sem páni félelem, sem a pillanat kényszerűsége, s nem desperádók vállalkozása, amelynek oka a kétségbeesés. Egy hatalmas eszmevilág megvalósításának a gondolat valóraváltása nap-napi munkájának egy mozzanata, amikor hosszú munka és gondos előkészülés után felkerekednek és útra kelnek azok, akiket az eszme ellenállhatatlan ereje hajt.

Ami itt történik, s amit minden chaluci csoport útrakerelésénél megélünk, a zsidóság galuthi életfájának olyan gyümölcse, amelynek lehetősége már benne volt az évezredekkel ezelőtt vetett magban, mint annak legfontosabb alkatrésze, s amelyet a cionizmus napjának éltető melege segített életre hozni.

Nem egy újabb szakasza ez a zsidó vándorlásnak, hanem annak **lezáró fejezete, és fordulópont a zsidóság életében.** Alija: felmenetel.

Azon a göröngyös úton, amelyen eddig haladt a zsidóság, amelyet 2000 év óta sok-sok süllyedő szakasz jellemez, s amelyen csak néha tapasztalható egy-egy fáradságos emelkedő tüneménye, miután különösen az utóbbi években sok szakadékon, posványon, s csapdákkal teletüzdelt területen vezetett át, az alija jelenti a remélhetőleg most már megszakítás nélküli, folytonos felfeléhaladásnak első mozzanatát, nemcsak a szó szoros értelmében, hanem átvitt értelemben is, amennyiben lehetővé teszi a zsidóság saját lényének újból való megtalálását, az anyagi és szellemi lét csúcspontjaihoz vezető útra való térést, a felemelkedést azokhoz az elvekhez, amelyek egészséges alapokra helyezve a zsidóság anyagi létét, egészségesebbé fogják formálni egész szellemi alkatát is.

Átvitt és át nem vitt értelemben jelenti a visszatérést a földhöz azok számára, akik elszakadtak a földtől, a kapcsolatot a természethez azok részére, akik elvesztették a kapcsolatot vele és eddig oly kevéssé élvezték áldásait, valamint a megtérést legbensőbb emberi énjükhöz azoknak, akiket eddigi egészségtelen galuthi életük saját egészséges magjuktól is eltávolított.

Az út végpontja nem ismeretlen. Nem idegen azok számára, akik most útrakelnek, de azok számára sem, akik itt maradnak. Ez a cél a zsidóság történelme 2000 éves fejezetének kezdő és végpontja. Az az út, amelyre tér, és az a föld, amelyre visszajut az alijázó, nem idegen számára, mert jól ismeri azt a zsidó történelemből, annak küzdelmes vagy békés részleteiből, valamint azokból a tanításokból, amelyek a zsidóság életének alapját képezik, s amelyek ezen a földön nyilvánultak meg valódi kinyilatkozás formájában. A próféták életéből, akik ott éltek és véstek nemcsak a zsidóság, de az egész emberiség sorsának kőtábláira felejthetetlen működésük soha el nem enyésző nyomait.

S ezért bármily nehéz is mindannyiunk számára az elválás a földtől, amelyen eddig éltek, s amelyet őszinte, igaz ragaszkodással szerettek, bármilyen nehéz az elszakadás szülőktől, testvérektől, gyermekektől, rokonoktól, jóbarátoktól, s az egész környezettől, amely szívükhöz nőtt, nagy és felemelő érzés mindenki számára ez a búcsú, azok számára, akik elmennek, és azok számára, akik itt maradnak, mert útjuk nem a reménytelenségbe visz, ha küzdelmes is lesz, nem a bizonytalanságba vezet, ha veszélyeket is rejt magában. A cél, amely felé haladnak, nem egyéni cél, hanem egy közösség célja. Oly cél, amely megérdemli, hogy feléje törtessenek, amelynek érdekében vállalják a küzdelmes munkát, a fenyegető veszélyeket és azt a küzdelmet, amely az eszmei alapon álló mozgalomnak természetes következménye, amely szemük előtt lebegett a cionista nevelés hosszú évei alatt.

Ha talán ma már nem is várja azokat, akik mennek, az úttörő pioniroknak az a legnehezebb sorsa, mint néhány évvel vagy évtizeddel ezelőtt, nehéz jövő vár a ma alijázójára is. Nehéz az út, küzdelmes az élet Erecben, de én tudom, hogy Önök, akik ma itt útra készen állnak, s akik

átmentek a cionista nevelés különböző fázisain, mindannyian áldozatos szívvel, örömmel és elszántsággal néznek a küzdelmek elé, annak a tudatában, hogy minden erőfeszítés, amelyet kifejtének, minden áldozat, amelyet hoznak, minden izzadságcsepp, amely verejtékes arcukról az ősi rögre fog hullani, egy-egy lépés a közös cél felé. Ama nagy cél felé, amelyet röviden úgy jellemezhetünk: A zsidó név, a zsidó becsület, a zsidó jövő megmentése és felemelése.

Amikor ezekkel a megfontolásokkal búcsúzom itt Önöktől, kedves barátaim, akik felkészültek erre az útra, tudatában vagyok annak, hogy mindannyian ugyanazokkal az érzelmekkel készültek rá, amelyeknek ma itt hangot adtam.

Ezekkel az érzésekkel és gondolatokkal üdvözlöm az itt megjelenteket, búcsúzom a Magyar Cionista Szövetség egyetemére, vezetősége nevében, a jóbarátoktól és testvérektől, akik most távoznak körünkből és haladnak az eszme teljesülése felé, de közvetve bennünket és az egész zsidóságot is magukkal ragadva, a szebb, boldogabb jövő felé. S mikor búcsúzom, csak még egyet kérek tőlük, noha ez majdnem felesleges: történjék útjukon, vagy útjuk végén bármi, sohase feledjék el, hogy más kivándorlóktól eltérően nemcsak saját jövőjük marsallbotját viszik tarsolyukban, hanem oda van csomagolva s az ő munkájukon múlik az egész zsidó nép sorsa is.

Ez legyen az útravaló, amit a mai estén Önöknek ad a Magyar Cionista Szövetség, és azonkívül cionista szívünk teljes melege és szeretete, amelyet most Önökön keresztül juttatunk el oda, ahova tekintetünk egységesen fordul: Erec Jiszraélre.

EPPLER SÁNDOR:

Az erdélyi zsidóság szociális problémája

Részlet egy nagyobb tanulmányból.

A mai Magyarország izraelita lakossága 720.000-re tehető. Ez a tény azt is jelenti, hogy ma Középeurópában itt él a zsidóság legnagyobb számegységben.

E nagyszámú izraelita lakosság rengeteg problémáját kell megoldani az általános helyzet, főképpen pedig a korlátozó rendelkezések következtében, amelyek a magyar zsidóságot a nagy történelmi összefogásra készítették: 1867 óta nem egységes a magyar zsidóság, a szo-

ciális problémáknak sorozata azonban azt eredményezte, hogy mind a három árnyalat, a kongresszusi zsidóság, az ortodoxia, a statusquo ante alapon állók s hozzájuk csatlakozva a cionisták is, összefogtak a szociális feladatok megoldására. Ebből a nagy összefogásból keletkezett a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodája, amelynek az lett a feladata, hogy az egymásután megjelenő zsidótörvények és azoknak rendelkezéseiből előálló problémák között megoldja a napról-napra, óráról-órára felmerülő szociális feladatokat

Ennek a kérdésnek megoldása érdekében tartottuk szükségesnek azt, hogy az 1940. év decemberének utolsó napjaiban felvilágosító körútra menjünk Erdélybe. Sajnos, az akkor fellépett közlekedési nehézségek lehetetlenné tették számunkra, hogy Nagyváradon és Kolozsváron kívül más területeket is meglátogassunk. Azonban, amit másutt nem mondhattunk el, azt itt hangsúlyozzuk. Nem nehéz ugyanis belátni, hogy milyen hatalmas feladatok várnak a magyar zsidóság összességére, különösen a szociális feladatokat megoldó egységes szervre, a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájára, ha szembenézünk a feladat nagyságával és ehhez részletesen számbavesszük azt, hogy Erdélyben és Keletmagyarországon mennyi izraelita hittestvérünk él.

A megyék között vezet Máramaros vármegye, ahol közel 36.000 izraelita lélek él. Második helyen áll Szatmár-megye, amelynek most visszacsatolt területén 27.000, Bihar-megye most visszacsatolt területén szintén közel 27.000 izraelita él. Sorrendben következik Kolozs-megye, ahol közel 18.000, majd Szilágy-megye, ahol közel 15.000, Szolnok-Doboka vármegye közel 12.000, majd Mars-Torda vármegye több, mint 11.000-rel. Ha pedig a városokat nézzük, akkor megállapíthatjuk, hogy abszolút számokban az első helyen áll Nagyvárad 21.000-rel, ami a lakosság 24%-a, második helyen áll Kolozsvár, több mint 14.000-rel, ez az összlakosságnak 13.4%-a, azután következik Szatmárnémeti, több mint 12.000-rel, ami az összlakosságnak 22.4%-a, majd Máramaros-sziget, több mint 11.000-rel, ami 38.9%-nak felel meg. Felemlíthetjük még, hogy Marosvásárhelyen közel 6000 izraelita él (13.5%), Désen közel 4000 (22.2%), Nagykárolyban közel 3.000 izraelita él (14.9%), Besztercén 2.500 (15.6%). Azonban nagy az izraeliták arányszáma Szilágysomlyón is, ahol kb. 1700 izraelita él (21%), Szászrégenben kb. ugyanannyi él (17.1%).

Ezek a statisztikai számok mindennél beszédesebben bizonyítják, hogy mekkora szociális feladatok várnak a magyar zsidóságra Erdélyben és a keletmagyarországi területen. Tudjuk jól, hogy elsősorban is a jogsegítésnek olyan problémái merülnek fel pillanatról-pillanatra, amelyeknek megoldása központi irányítás, a Pártfogó Iroda kipróbált rendszere, kitaposott útjai nélkül elképzelhetetlen. A jogsegítés munkájának keretébe tartoznak, a különféle állampolgársági ügyek, amelyek a visszacsatolás következtében szinte minden hittestvérünknek legelsőrendű gondjai közé tartoznak. Ezzel összefügg a szomorúan el-

szaporodott kiutasítások ügye, ami természetesen az elégtelen intézkedések és célszerűtlen védekezések következtében szintén felvetődik. A Pártfogó Iroda ügykörébe tartozik a **kivándorlás** kérdése is és az ezzel kapcsolatos **transzferkérdések** megoldása. Itt meg kell említenünk, hogy a Magyar Nemzeti Bank engedélyt adott a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájának arra, hogy a szociális segítségre érkező külföldi valuta bizonyos keretek között felhasználható legyen. Ezt azonban csak a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájának útján lehet lebonyolítani. Idetartoznak a magyar zsidóság fennmaradásának a jövő szempontjából elsőrendű jelentőségű kiképzési és átképzési ügyei. Ezekkel a kérdésekkel kapcsolatban erdélyi útunk idején rámutattunk arra, milyen fontos lenne az, hogy **egységes, tervszerű iskolapolitika uralkodjék az erdélyi részeken**, hiszen láttuk, hogy az ottani zsidóság a legnagyobb áldozatok árán, azonban szerintünk feleslegesen, a humanisztikus középiskoláknak egész sorozatát létesítette, pedig **sokkal célszerűbb lett volna, ha ipari középiskolákat is létesítettek volna és kevesebb humanisztikus középiskolát**. Ezek a tervszerűtlen intézkedések is példái annak, hogy mennyire hiányzik az az egységes irányítás, amelyet éppen a Magyar Izraeliták Pártfogó Irodájának léte és programja reveszál.

Mindezek a tapasztalatok máris arra indítottak bennünket, hogy a külföldi szerveknek a figyelmét felhívjuk az erdélyi és keletmagyarországi területek szociális gondjaira és az ezekből következő gondozási feladatokra. Elsősorban is az **American Joint Distribution Committee**, s annak európai elnöke, **Mr. Troper** figyelmét hívtuk fel. Mr Troper, ez az egészen rendkívül nagykonceptiójú filantrop azonnal megértette segítségét kérő szavunkat és gyors segítséget nyújtott, s kilátásba helyezte további támogatását. Nagy segítő készségről tett tanuságot a Joint budapesti irodájának két vezetője, **Bertrand Jacobson** és **Josef Blum** is, akik szintén felismerték az erdélyi és keletmagyarországi területek szociális gondozásának halaszthatatlan szükségességét.

Asszimiláció vagy cionizmus?

Az „asszimiláns” zsidóságnak, mely a zsidóság többségét teszi, ma mincscn propagandája. Erre csak addig volt szükség, amíg a maga igazságát ki kellett harcolni. 1847-ben még felvette a magyar zsidóság nitágazatai közé: „Magyar hazámat, e dicső, Istenáldotta országot, melyben születtem és neveltetem . . . mint valódi és egyetlen hazámat a földön, hálásan s híven kell szeretnem.” Az emancipáció után nem lett volna értelme ilyen deklarációnak.

Az asszimiláció lélektani és történelmi probléma. Arra a kérdésre:

van-e sorsrendelés a zsidóság szétszórásában és a népek közé való elvegyülésében, azt felelhetjük, hogy enélkül talán a zsidóság is azoknak a népeknek a sorsára jutott volna, amelyeknek területe hódítóvágy útjában állt. . .

I.

Lélektani szempontból így fest a kérdés: Hetven évvel ezelőtt megválasztottak egy morva rabbit, az Opera cseh fúvósokat szerződett, áthelyeztek egy osztrák tisztet. Hetven év után valamennyinek a leszármazója magyarnak érzi és vallja magát. Elfogadható-e ez az álláspontjuk? Az állami törvény és a társadalom tehát különbséget zsidók és nemzsidók közt, de a lelki és társadalmi élet törvényszerűségei egyformák mindenkire. Ha elfogadjuk, hogy a nemzsidók beolvadhatnak, akkor el kell ezt fogadnunk a zsidókra is. Valóban: a beolvadás tűzpróbát is kiállt. A háborúban az asszimilált szerbek ugyanúgy ellenségnek tekintették Szerbiát, amint a zsidók sem éreztek lelki összeférhetetlenséget azért, mert az ellenséges fronton zsidók is voltak. Az asszimiláció természetes folyamat, ezzel szemben a disszimiláció kényszerű. Törvény. társadalmi áramlat, vagy egyéni helyzet idézi fel a csoportos, vagy egyéni disszimilációt. A disszimiláció lélektanának egyik jelensége, hogy a jelennel elégedetlen egyénben feltámad a lélek mélyén őrzött múlt. A zsidóságnál a vallás is sokat megőrzött a régi népiségből, de hogy ez nem döntő, igazolja, hogy az ortodoxia ellentétet lát a vallási és népi elv között.

Azt mondják: a zsidó azért nem lehet magyar, mert úgysem ismerik el annak. Valakinek a nemzeti érzése azonban nem függ elismeréstől, de nyugodt viszonyok közt nem vonta kétségbe a közvélemény a zsidók magyarságát,

Nincs igazuk azoknak, akik azt hirdetik, hogy az asszimiláció elfordulást jelent a zsidóságtól. Az „asszimilált” zsidó nemcsak „felekezeti”, mert nemcsak imádkozásában, templomi szertartásaiban zsidó, hanem magáénak érzi a zsidó multat, sorsot, történelmet, testvérének érez minden zsidót. Ez így van a katolikusoknál, protestánsoknál is. Ezekben is van történelmi tudat, vallási és kulturális világközösség, testvéri együttérzés. A protestánsoknál megvan a gályarabság, máglya, Szent Bertalan-éjszakák szenvedés-közösségének a tudata is anélkül, hogy ez külön néppé, vagy nemzetiséggé kovácsolná őket. Az asszimilált zsidó is teljesen át tudja érezni zsidóságát és nemzetiségét. A zsidósághoz való töretlen ragaszkodás a magyar zsidóság csaknem minden nagy szellemének életrajzában felfedezhető: Munkácsi Bernát, Bánóczy, Kármán, Acsádi, Kunos egyáltalában nem juthattak katedrára, Goldziher, Fayer, Marczali, Alexander évtizedekig vártak kinevezésre, mégsem lettek hűtlenek zsidóságukhoz. Normális időkben a hitehagyás is ritka, ma — tűz- és vízözönszerű zsidógyűlöletben — a gazdasági és családi okokból kitérők és gyáva-lelkűek mellett meg kell nézni a hatalmas tömegeket, amelyeket a legelrettentőbb példák sem tudnak

elfordítani a zsidóságtól és a nagyünnepeken, ha lehet, még több zsidó húzta le üzlete redőnyeit. . .

II.

A történelem erői is egyformán hatnak zsidóra, nemzsidóra. Az emancipáció, melyben az asszimiláció okát látják, nem elszigetelt jelenség. A feudális állam összeomlása tette szükségessé valamennyi elnyomott réteg felszabadítását és a nemzeti állam összefogó egységében való összefoglalását. Ez volt a szabadelvűség történelmi értelme, tehát nem az egyén felszabadítása és a társadalom atomizálása, hanem éppen annak összefoglalása. A zsidók emancipációja és ezzel „honfiúsága” egyidős a jobbágyok és városi nemnemesek felszabadításával és politikai jogainak megadásával. De az emancipáció nem konstituálta, csak deklarálta a zsidók hazafiságát. Németországban a napoleoni háborúban az elnyomott zsidók Németország mellé álltak a felszabadító Napoleon ellen. Lengyelországban a szabadságharc során a páriasorban élő zsidóság önként fogott hazája felszabadítására fegyvert. Nálunk 1790-ben ezt írta a zsidók kérvénye: „Nincs a földkerekségen Magyarországon kívül más hazánk, nincs más atyánk, mint a király és nincsenek más testvéreink, mint akikkel egy társadalomban élünk és halunk.” A szabadságharc évének zsidó sajtója, röpiratirodalma. de a zsidóknak a szabadságharcban való lelkes részvétele is ezt a felfogást igazolja.

Akik az asszimiláció ellen viselnek harcot, azok igazságtalanul vádat emelnek az emancipáció ellen. Hogy az emancipáció mit jelentett a zsidóság életében, azt nemcsak azok a szellemi, erkölcsi és társadalmi eredmények igazolják, melyek a zsidóság helyzetét virágzásra emelték, hanem megvan ennek a szomorú ellenpróbája is. Azokban az országokban, ahol a zsidókat nem emancipálták (orosz, lengyel, román), nemcsak a zsidóság, de a zsidó vallás, tudomány, erkölcsi élet is elkorcsosodott. A pogromok által állandó rettegésben tartott, az emberi élet-színvonal mélypontján élő zsidóság a vallástudomány felvirágoztatását, a zsidóság intézményeinek megteremtését is kénytelen volt átengedni a szabadabb és boldogabb zsidóságnak és ennek patronátusa alatt tetgette sivár életét.

III.

A zsidóság jövő útját nem lehet egységesen megszabni. Többségben lesznek azok, akiknek az „asszimiláció” az egyetlen elképzelhető életforma. És minden időleges, vagy helyi nehézség ellenére hinni kell abban, hogy a zsidóság tovább is szabadon élhet ott, ahová születése és lelki adottsága folytán begyökerezett és a zsidóság világtörténelme szempontjából a dubnowi meglátás nyújt vigaszt, mely szerint a zsidóság számára minden időben vannak napfényes területek, amelyek nemcsak az oda menekült egyéneknek, de a zsidó kulturának és eszmének is menedékhelyei és megtartói.

Dr. Ballagi Ernő

Azon a vitaestélyen, amelyen szellemi párbajt vívtak a Magyar Cionista Szövetség felkérésére, 1941. március elején, az asszimiláció és a cionizmus bajvívói, Ballagi Ernő dr. kitűnően képviselte az asszimilációs álláspontot, de fejtegetéseit csak akkor tudjuk értékelni és bírálni, ha a következő közismert igazságokat szögezzük le vele szemben:

1. Ő asszimilációról és disszimilációról beszél, holott, zsidó viszonylatban az alternatíva így hangzik: asszimiláció, vagy cionizmus. Amikor asszimilációról beszélünk, nem szabad ráhúzni egy politikai nemzetiség izoláló törekvéseinek kaptafáját.

2. A polgári kötelességek teljesítése, a haza iránti szeretet, a hazai kultúra nem jelenti az asszimilációt, amiről szó van, ellenben az igen, hogy még liberális időkben is nagy mérvű a kitérés, a vegyes házasság, a héber kultúra ismeretének hanyatlása, a tradíciók lebecsülése és ezzel szemben felvetődik a kérdés, hogy a zsidóság fennmaradása érdekében mit kell tenni. Az ortodoxia szerint: a rituálék betartása, a keleteurópai tömegek vezetői szerint: nemzetiségi jogok megadása a fontos, viszont a cionizmus azt hirdeti: faji öntudat kell, mely a külön palesztinai területen kifejlődött héber kultúrával és egészséges gazdasági berendezéssel kapcsolatos. Aki a zsidóság önfenntartásáért vívott küzdelemben e három irányzat egyikét sem vallja, érdekében áldozatot hozni nem hajlandó, az asszimiláns, függetlenül attól, hogy egyetemi tanár, vagy tőzsdeügynök és a kinemtérés, legfeljebb negatív értelemben áldozat.

3. Nem emancipáltatni és pogromáldozatnak lenni — e kettő között nagy különbség van. Az előbbit elbírja a zsidóság. Tehát az az állítás: azokban az országokban, ahol a zsidókat nem emancipálták (orosz, lengyel, román), nemcsak a zsidóság, de a zsidó vallás, tudomány, erkölcsi élet is elkorcsosodott, **teljesen téves**, mert a kozáklázadás idejében élt talmudzsénik és a mostani zsidó kultúra vezetői, Szokolovtól, Weizmanntól Bialikig, a nem-emancipált keleteurópai zsidóságból kerültek ki.

Az Emek Jezreél két évtizede

Ebben az évben lesz 20 esztendeje annak, hogy a Keren Kayemeth Leisrael visszaváltotta zsidó tulajdonba Emek Jezreél földjét, Palesztina egykor legtermékenyebb vidékét és az első telepések a „Nurisz”-földrészen és Nahalalban megtelepedtek. Történelmi fordulópontot jelentett ez a telepítés Palesztina életében; ez volt az első lépése a tervszerű cionista kolonizációnak, amely azt a célt tűzte maga elé, hogy parasztot nevel a zsidó fiataliságból, amely sajátmaga műveli meg az édes anyaföldet. Húsz esztendővel ezelőtt indult meg a palesztinai építő-

munkában az a hatalmas lendület, amely egy percre sem állt meg és még a legvadabb arab terror napjaiban is megtalálta az utat a kolonizációs munka további folytatására.

Két évtized távlatából ma már tisztán látjuk, miben különbözött az Émek Jezreél betelepítése a korábbi kolonizációs kísérletektől. Elsősorban abban, hogy hatalmas, gátat nem ismerő lendület irányította. Az addigi, sokszor sikertelen próbálkozások után előre kidolgozott és alaposan átgondolt tervek szerint hódította meg dunamok tízezreit, fáradtságos, életveszélyes munkával az a chaluc-ifjúság, amely ebben a heroikus munkában látta a Galutban fogant ideáljainak és elképzeléseinek megvalósítását. Itt, az Émek Jezreél történelmi földjén, rakták le a jelenlegi palesztinai települési formák alapjait: a nagy kvuca, vagy ahogy ma nevezik, a kibuc itt találta meg első formáját, Én Charodban és Tel Joszefben. Itt született meg a kis kvuca rendszere, amely Daganjának, a „kvucák anyjának” nyomdokain halad, Gevában, Száridban stb. A „mosáv ovdim” legszebb példái: Kfar Jechezkel és Nahalal itt keletkeztek. Itt mutatta meg a zsidó telepes elsőízben, hogy meg tud küzdeni a maláriával, a mocsárral és a sivataggal. Nurisz és Nahalal mocsarainak lecsapolása úttörő példája volt a további nagy mocsártalanítási munkálatoknak a Haifa-Bay-ban és a Hule-vidéken. Itt bizonyította be a chalucok nagy közössége, hogy az egyszer meghódított földhöz a végletekig ragaszkodik és nincs az az erő, vagy akár a természet bármily mostohasága, amely őt onnan el tudná mozdítani.

1921-ben a KKL-nek mindössze 6000 dunam földje volt az Émekben; fele Merchavjában, ahol már a világháború előtt is állt egy telep, az első kibuc, másik fele Tel Adasimban, amely addig be sem volt telepítve, csak ideiglenes megművelésre kapta egy kisebb munkáscsoport. Ennek a két telepnek akkoriban nem volt több, mint 100 lakósa. Ebben az évben váltotta meg a Keren Kayemeth Nurisz és Nahalal tömbjét és ugyanekkor alapították Nahalalt és Én Charodot. Évről-évre gyarapodott a KKL földbirtoka az Émekben és ezzel együtt nőtt az új telepek száma: 5682-ben keletkezett Tel Joszéf és Beth Alfa, 5683-ban Ginegár, 5684-ben Kfar Baruch, Kfar Jehosua, Gevá és a környékbeli telepek, majd utána Mismar Haémek. Időközben az Émek nyugati fele is fejlődésnek indult és az émekbéli telepek határai ma már egészen Beth Seán síkságáig terjednek.

5687 (1927) elején az Émekben már 3400 volt a lakósok száma; 5696-ban (1936) 6800. Ma 31 telepen 11.700-an laknak a Keren Kayemeth által zsidó birtokba visszaváltott 177.000 dunamon, ahol 20 esztendő előtt csak sivatag, bozót és maláriát lehelő mocsár terpeszkedett és az egész nagy területen mindössze egy maroknyi szegény arab lakott düledező sárviskókban.

Az Émek Jezreél két évtizede a zsidó munkának és önfeláldozásnak egyik legragyogóbb korszaka.

Pészach előtti hangulatban

IDILLIKUS HÓDÍTÓ KÖRUT. Az átrétegződés fontosságának megfelelően a zsidó tanoncotthonok kiépítésének kérdése szociális munkánk egyik legfontosabb működési területe és lehetősége. Nagyon dicsérik az ortodox tanoncotthonokat, amelyek mint azt egy katolikus szociális pedagógus megállapította, a nyilvánosság előtt, a Tóra népéhez legméltóbban valósítják meg azt a nem is zsidó körből eredő formulázását az élet erkölcsi tartalmának: „Ora et labora”. (Imádkozzál és dolgozzál!) Hogy ez lehetségessé vált, a legkiemelkedőbben dicséri az ortodoxia belekapcsolódását az OMZSA munkájába, amelyet az ortodox központi iroda elnöke, **Kahan-Frankl Samu** és főtítkára, **dr. Reiner Imre** hittel és buzgósággal irányítanak. Ebben a munkában ortodoxia és neológia valóban összefogtak. — A Belvárosi Nőegylet legutóbbi közgyűlésén az igazán disztinívált közönség előtt a szónokok közül többen elsősorban **dr. Spitzer József** korm. főtanácsos kiemelte, hogy az elnöknő, **dr. Fritz Zsigmondné** milyen nemes céltudatossággal fejleszti éppen a mai időben oly fontos tanoncotthonok működését és igyekszik kereteiket tágítani, amihez elsőrangú munkatársat nyert a társelnöknek megválasztott **Gál Ignácné** úrnőben. Ha a közgyűlés résztvevőin végignézett az ember, akkor megállapíthatta, hogy a neológia is tud hódítani lelkesedőket a zsidóság ügyéért. — De viszont, ha az ember látta a minap szombat este a Goldmark-teremben összejönni a híveket arra a szombatbúcsúztató melavo malko összejövetelre, amelyet a hitközség és a Pesti Chevra előljárósága rendezett, akkor megállapíthatta, hogy az ortodoxia is nagyon hódít, hisz a melavo malko igazán ortodox jellegű és eredetű intézmény. Ha már hódításról beszélünk, illenék hódító cionizmusról is beszélni, amiről meg lehet győződni a WIZO összejövetelein. Így a legutóbbin is, amelyen **Elek Szilárdné** szentföldi élményeinek elmondásával sok nőt hódított meg a pozitív zsidóság eszméjének és munkájának.

CION JEGYÉBEN. Nagy szeretettel ünnepelte a budai hitközségi iskolaszék **dr. Heller Bernát** professzort, a zsidó gimnázium volt igazgatóját, a Rabbiképző volt tanárát, a budai hitközség tanfelügyelőjét, a zsidó tudomány művelésének szentelt élete 70. születésnapja alkalmából. A nem teológus szónokok között megkapó volt **dr. Gyulai Noe Hugó** megemlékezése és különösen bensőséges hatást keltett **dr. Kőrössi Kornél**, a Pro Palesztina Szövetség elnöke az ő közvetlen és meleg szavaival, amelyekkel kifejezést adott köszönetének azért, hogy a jubiláns a jeruzsálemi héber egyetem szellemi és erkölcsi érdekeit közismert lelkiismeretességével és buzgósággal szíven viseli. Cion szolgálata egyesíti a biológust a filológussal. .

„HA ELFELEDLEK JERUZSÁLEM.” A bibliai költő szerint megesküdtek elődeink, hogy soha nem felejtkeznek el Jeruzsálemről. Ezt a zsidóság mindenkor megtartotta. Ezt bebizonyította a Pestről most elinduló alijázóknak egyik kedves leánytagja. Az történt ugyanis, hogy egy budapesti ortodox család vallásos életmód és talmudtudomány által egyaránt kiváló fiatal férfitagja a náluk alkalmazott intelligens irodakisasszonyba szeretett. Az ifjú szülei erre kiküldték Jeruzsálembe — felejteni. De nem lehet Jeruzsálemet elfelejteni, — érezte a hölgy és Jeruzsálemben sem lehet felejteni, érezte az ifjú és így nemsokára megvalósul az, amit a próféta mondott és amit még a legasszimilánsabb esküvőknél is ismételnék: „Hallatszani fog Jeruzsálem utcáin a vőlegénynek a hangja, a menyasszonynak a hangja”, szóval: chuppo alá kerül az ifjú, aki nem tudott feledni Jeruzsálemben és a leány, aki nem tudta felejteni — Jeruzsálemet. . .

TAVASZI KEGYELET. Pészach előtt a tavasz reménye muzsikál minden zsidó szívben, még a mai viszonyok között is. A természet köröskörül hirdeti, hogy Miczrajim jégbilincsei olvadoznak. Ezért rendezték be még a középkori zsidó gettók mesterei, hogy Pészachkor a templomokban elrecitálják a napsugárnak, a fénynek, a szeretetnek könyvét: az Énekek Énekét. Azt mondták, ebben a szent könyvben olvasható a szabadság tavaszának megnyilatkozásaként: „A virágok nyílnak már a földön, elérkezik az éneknek ideje.” Ezt kell hirdetni a mai szomorú zsidó lelkeknek minden vonalon. A temetőben is. Ha az ember a **Pesti Chevra** temetőjébe megy, látja megvalósulva a bibliai ígét: „Virágok nyílnak a földön”, a Chevra gondosan ápoltatja a temetőt, a sírok közötti helyeket gondoztatja és a kegyeletes hozzátartozók kívánsága szerint a sírokat virággal stílusosan ékesíti. A sírápolás megkezdődött. A virágokon át „az ének szava hallatszik”, a reménység hangja dalol, mert úgy érezzük: van még ok a bizakodásra, amíg a zsidóságban a kegyelet és a szép formákat kereső pietás érzése megnyilatkozik. A **Pesti Chevra** népszerűségének egyik fokozója a pesti zsidóság körében a szépen ápolt, esztétikailag is kiválóan elrendezett temető.

Jabotinsky Szegeden

Adar 7-én van Móse Rabbénu, a bibliai Mózes születési és elhalálási napja. Ortodox hitközségekben a chevra-összejöveteleken a rabbi megemlékezik az év jámbor halottairól, amikor is a kántor ajkairól felhangzik a kegyeleti fohász, az „Él mólé rachmim” ima és az egész község a gyász jeléül a földre ül. Neológ községekben az Adar-i meg-

emlékezés már csak a csökevény jellegét viselte magán, általános, sűrű pietasi szólamok hangoztatására, Modern és értékes foglalatot adott azonban ennek a szokásnak évek óta dr. Lőw Immanuel szegedi főrabbi, akinek Adar 7-i beszéde minden évben összesűrítése volt az év halottairól szóló kitűnő miniatür-émlékbeszédnek. Legutóbbi beszédkötetében kiadott ilyenemű elmélkedései valóságos történeti kúfforrásokká lesznek majd. Lőw főrabbin megvalósul az ő pátriárkákoriában a bibliai áldás: „Nem homályosult el a szeme és nem hullott el üdesége” — de azért átadta ebben az évben a szót fiatalabb kartársának, dr. Frenkel Jenő rabbinak. Maga a mester csak pár héber sorban adózik dr. Klein Sámuel, az oly korán elhunyt jeruzsálemi professzor emlékének.

Dr. Frenkel egészen a Lőw-i tradíciók szerint, cizellált mondatokban felvonultatja előttünk az év nagy halottait és ezek között különös melegséggel emlékezik meg a revizionista cionisták vezérééről. Azt mondja többek között róla: „Fájdalmas veszteséget gyászol a Szentföldért munkálkodók tábora. Amerikai szervezőúton érte a halál Zeéw Jabotinnkyt. Életének hatvan esztendeje csupa túlfeszített munka, izgalmas harc volt. Pályáját, mint orosz újságíró kezdte, de 23 éves korában a kisenewi pogrom öntudatra ébresztette. A zsidó nemzeti létnek fanatikusa lett... A világháború határváltó eseményei őt vágyai teljesültének reményével kecsegtették... Fegyveres sereget szervezett azért a legendás emlékü Trumpeldorral. De a világháborút követő holt béke az ő számára is csalódást hozott... Új csoportot szervez. Szervezi a zsidó ifjúságot, amely „Betár” csoportokban sereglik zászlaja alá... Vajjon mit tett volna az új háború forgatagában népeért? Talán deresedő fejjel visszatért volna íróasztalához, mert szellemi szülöttei élnek. Dante Isteni Színjátékának mesteri héber fordítása bizonyosság, hogy életműködésének igaz helye nem a küzdőarénák porondja.”

Az utóbbi kijelentését nem fogadhatjuk el. Ki méri az eszmét a pillanatnyi eredmény mérlegén? Herzl Tivadar is kitűnő tárcákat írt, — ki olvassa most azokat? De amit a zsidóságért tett, önfeláldozásával, látszólag hiábavalóan, az örök. Jabotinskyn kívül is tudnak sokan Dante-fordításokat produkálni héberül. Szerencsére Jabotinsky is így gondolkodott és azért a porondra lépett és megmozdította fanatizmusával az ifjúság egy részét, hitet és ideált adott nekik, Erec szolgálatába bekapcsolt fiatal erőket. Hogy romantikus, fantasztikus és türelmetlen volt — ez igaz, de idealizmusának glóriája fénykoszorúval övezi emlékét, éppen abban az irányban, amelyet eredménytelenül próbál meg, mert úgy van önála is: „Lerásván, ami benne földi, egy éltető eszmévé finomult, amelynek nőttön-nő tiszta fénye.”

Innen-onnan

2650 év után. Ennyi év telt el, amióta Jesaja próféta működött és fedte különféle bűneiért a népet. Könyve harmadik fejezetében különösen kikel Cion leányainak ruházata és túldivatos viselkedése miatt. Azt mondja róluk: „Felemelt nyakkal járnak, szemekkel kacsintanak, aprókat tipegetnek és lábláncocskáikat csörgetik.” Egy egész divat-raktárt sorol fel evvel kapcsolatban és ebben a listában a következők találhatók: karperec, fátyol, párta, öv, illatszertartó, amulett, ünneplőruha, palást, nagykendő, retikul, gyolcsing, főkötő stb. A moralizáló beszéd után nemsokára az ország északi része elveszett, a Galut megkezdődött, velejárt a nyomor, a szenvedés, a szép iránti érzék elvesztése, feledésbe merültek a pompás öltözetek és divatszerek, amelyeknek értelmét már csak a bibliatudósok tudják. — 2650 év után most az a hír érkezik Tel-Avivból, hogy ott nagy divatrevü lesz. A modellek sorában mindenféle típus képviselve lesz, a konzervatívától a modernig minden. A divatkiállításon résztvesznek igen sok képviselővel Egyiptom, Szíria, Irak legnagyobb textilcégei, a divatkiállítás értéke elsőrangú, mert az európai zsidó divattervezők sok kitűnősége Palesztinában telepedett meg. Hozzáértők azt mondják, hogy Palesztina van hivatva arra, hogy Közel-Kelet divatját diktálja. Ha pedig valaki ezért a vallásosság szempontjából tiltakozna, akkor meg kell állapítani, hogy erre is van kádencia a Bibliában. A zsoltárköltő így nevezi Ciont: „Szépségnek összefoglalója.”

Könyvtárak. A gettóban nem kellett külön könyvtár, mert minden templomban, minden tanházban, minden Beth Hamidrasban ott voltak a szent könyvek, amelyekben búvárkodni lehetett, minden időbeli megszakítás nélkül. Az újabb időkben Európában a templomok már nincsenek nyitva állandóan és így a szellem kielégítésére könyvtárakat létesítenek a hitközségek. A pesti hitközségi könyvtár elsőrangú kulturális intézmény. Olvasótermében ott található a diáksapkás ifjú, a bársonysapkában ülő szakállas rabbi, az idősebb, komolyabb nő, a mosolygó, fiatal leány. Mind olvas, tanul. Sok ortodox látogatója is van, mert az ortodox beth-hamidras sincs már állandóan nyitva. A könyvtár van hivatva tehát a régi tanház intézményét modern alakban felleveníteni. És azért nem is olyan rossz gondolat, amit Zürichben hoztak be: A zsidó hitközség olvasótermében sakktáblát állítottak fel, hogy az olvasástól elfáradtak felfrissüljenek kissé. Pesten is meg lehetne csinálni ezt, de akkor az olvasótermet legalább ötszörösére kellene kitágítani, mert attól kell félni, hogy a könyvtárteremben Saszchevra (talmudtanulási kör) helyett Sakk-chevra alakul.

Vágyállam és vágyálom. A multkor megjelent magyarul egy

Innen-onnan

2650 év után. Ennyi év telt el, amióta Jesaja próféta működött és fedte különféle bűneiért a népet. Könyve harmadik fejezetében különösen kikel Cion leányainak ruházata és túldivatos viselkedése miatt. Azt mondja róluk: „Felemelt nyakkal járnak, szemeikkel kacsintanak, aprókat tipegetnek és lábláncocskáikat csörgetik.” Egy egész divat-raktárt sorol fel evvel kapcsolatban és ebben a listában a következők találhatók: karperec, fátyol, párta, öv, illatszertartó, amulett, ünneplőruha, palást, nagykendő, retikul, gyolcsing, főkötő stb. A moralizáló beszéd után nemsokára az ország északi része elveszett, a Galut megkezdődött, velejárt a nyomor, a szenvedés, a szép iránti érzék elvesztése, feledésbe merültek a pompás öltözetek és divatszerek, amelyeknek értelmét már csak a bibliatudósok tudják. — 2650 év után most az a hír érkezik Tel-Avivből, hogy ott nagy divatrevü lesz. A modellek sorában mindenféle típus képviselve lesz, a konzervatívától a modernig minden. A divatkiállításon résztvesznek igen sok képviselővel Egyiptom, Szíria, Irak legnagyobb textilcégei, a divatkiállítás értéke elsőrangú, mert az európai zsidó divattervezők sok kitűnősége Palesztinában telepedett meg. Hozzáértők azt mondják, hogy Palesztina van hivatalva arra, hogy Közel-Kelet divatját diktálja. Ha pedig valaki ezért a vallásosság szempontjából tiltakozna, akkor meg kell állapítani, hogy erre is van kádencia a Bibliában. A zsoltárköltő így nevezi Ciont: „Szépségnek összefoglalója.”

Könyvtárak. A gettóban nem kellett külön könyvtár, mert minden templomban, minden tanházban, minden Beth Hamidrasban ott voltak a szent könyvek, amelyekben búvárkodni lehetett, minden időbeli megszakítás nélkül. Az újabb időkben Európában a templomok már nincsenek nyitva állandóan és így a szellem kielégítésére könyvtárakat létesítenek a hitközségek. A pesti hitközségi könyvtár elsőrangú kulturális intézmény. Olvasótermében ott található a diáksapkás ifjú, a bársonysapkában ülő szakállas rabbi, az idősebb, komolyabb nő, a mosolygó, fiatal leány. Mind olvas, tanul. Sok ortodox látogatója is van, mert az ortodox beth-hamidras sincs már állandóan nyitva. A könyvtár van hivatalva tehát a régi tanház intézményét modern alakban felleveníteni. És azért nem is olyan rossz gondolat, amit Zürichben hoztak be: A zsidó hitközség olvasótermében saktáblát állítottak fel, hogy az olvasástól elfáradtak felfrissüljenek kissé. Pesten is meg lehetne csinálni ezt, de akkor az olvasótermet legalább ötszörösére kellene kitágítani, mert attól kell félni, hogy a könyvtárteremben Saszchevra (talmudtanulási kör) helyett Sakk-chevra alakul.

Vágyállam és vágyalom. A multkor megjelent magyarul egy füzet,

amely a Szovjet által létesített, állítólagosan zsidó területnek Biro Bidzsánnak a dicséretét zengi. Most megint hírt adnak a lapok egy, a Madagaszkár paradicsomi állapotáról szóló műről, amelyet budapesti szerző írt. Ezekután valóban érthetetlen, miért állapították már régebben meg szocialista írók Biró-Bidzsán településre való alkalmatlanságát és miért jelentették a lengyel kormány szakértői, akiket az akkori francia kormány támogatott, hogy Madagaszkár területére nem lehet tömegesen letelepíteni az embereket? Ugylátszik, hogy az ilyen könyvek szerzői úgy képzelik a dolgot, hogy minek messzire menni, elveszíteni az illuziókat, amikor itt Pesten megtakaríthatja az ember a nagy útiköltséget is megtakaríthatja az illuziót. De azért mégis érthetetlen, miért akarnak csinálni propagandát éppen ezeknek a területeknek, miért állítják oda vágyállamoknak? Erre csak egy mentség lehet, hogy nem a vágyállam a fő, hanem inkább a vágyálom, hogy az olcsó illuziók kedvelői révén egy kis pénz jöjjön a házhoz. Emberi szempontból tehát kívánatos volna a könyvek sikere, mert hisz lényegében véve nem kell attól félni, hogy nyomukban megindul majd egy zsidó karaván az említett vágyállamok felé.

Keserű fű és keserű pászka

A moraurt, a keserűség könnyfakasztó szimbólumát a galutban ismerte meg a zsidóság. Löw Imánuel, a nagytudású szegedi főpap, e héten Budapesten tartott előadásában megemlítette, hogy Palesztinában moraur gyanánt zöld salátát fogyasztottak, a tormát nem ismerték, még ma sem terem Palesztinában. Valóban igaz tehát, hogy a könnyfakasztó, igazi keserű moraurt a zsidóság csak Palesztinából való távoztával, a galutban, az idegenség országaiban ismerte meg. Otthon, az ősi földön, Erec Jiszraelban, a Micrajimról való megemlékezés is csak szimbólum volt. Ünneplő örömmel és hálaadó lélekkel gondolt vissza saját földjén, a saját szőlője és fügefája árnyékában boldogan élő zsidó nép az egykori hontalanságra, rabszolgaságra. De ma, a keserű és szomorú galutban szinte átéljük újra meg újra, önmagunkban a naponta megújuló Micrájimot, a szolgaságot, és az ünnep igazi jelentősége csak abban domborodhat ki, hogy a zsidó nép elkövetkezendő szabadságát, a peszach leatidot reméljük, valljuk és hirdetjük rendületlen hittel és bizalommal. És ez a jövőendő felszabadulás is csak „Berec lejisrael”, Erec Jiszraelben következhetik be.

(dr. Schönfeld József, 1932. április)

Minsk a Szovjet területén van. Pészach két estjén anyám rendezte a szédert. De kik ültek az asztalnál? Csak mi ketten: anyám és én.

Anyám sírt. Régebben huszan voltak, fiúk, leányok, családfő és a munkások. De most — jaj neki, micsoda magány, micsoda szomoruság.

Fivérem, aki aktív cionista és a héber irodalom rajongója volt, lelke mélyén talán még most is őrzi a mult drága kincseit, de a gyakorlatban vigyázva kerül minden olyan cselekedetet, ami a „régibűnökre” emlékeztethet. A szabadságát és az életét veszélyeztetné vele.

Igy tehát a fivérem rendkívül óvatos s a hidegtől reszkette áll az előszobában, míg mi lefolytatjuk a szédert, olvassuk a Hagadát, és maceszt eszünk. Csak mikor már mindent befejeztünk és letakarítottuk az asztalt, — akkor a szobába lépett, az asztalra tett egy kerek cipót és leült mellénk, az „ellenforradalmárok” mellé.

Tudomásomra jutott, hogy vannak olyan „marranusok” akik a leghigorúbban betartják a széder rendjét, de dupla asztaluk van és az alsó táblára kovászos ételeket raknak. Ha aztán lépteket hallanak, gyorsan alulra helyezik a „széder-táblát” és a kovászos ételek kerülnek felülre, miáltal igazolva lesznek a zsidó „Jevszkik” előtt, akik még kiméletlenebbül üldözik vallásukat, mint a nemzsidó kommunisták.

Daniel Perszki

A héber kultúra gócpontjaiból

Egy amerikai zsidó kultúrestély. 800 év előtt húnyt el Jehuda Halévy, Istennek, Izraelnek és a Szentföldnek szerelmese és dalnoka. A new-yorki egyetem aulájában február havában az amerikai héber hisztadrul (szervezet) nagy emlékünnepelet rendezett. A szónokok jellemezték Halévyt, mint az első cionista költőt, mint az igazi zsidó filozófust, mint a Biblia szellemének és nyelvezetének hordozóját és szerves folytatóját. Kiemelték a zsidó történet előrenemlátott fordulataként, hogy olyan országban emlékeznek meg róla, amelynek létezéséről sejtelve sem volt. Egész modern zsidó sorsnak jellemezte az egyik felszólaló élete külső lefolyását is, ő is szerette volna látni, mint Herzl Erec Izrael dicsőségét, de csak a határig jutott és ott lehelte ki lelkét, amikor elért Jeruzsálem falaiig. Istenhez való kapcsolata miatt megvetette a földi dolgokat, Erec Izrael iránti szeretete viszont megtagadtatta vele a Galut országát és alijára indította. A prózai előadások között az ünnepélyen az egyik híres amerikai színész zenekísérettel előadta a költő Cion-elégiáját, melyet tudvalevőleg még ma is recitálnak templomainkban Tiso-Beáv gyásznapijain. A „Bima-szinpad” egyik tagja, Benjamin Czemach pedig héber táncokat mutatott be a régi bibliai népeletet visszatükröztető Énekek Éneke és Ruth könyve egy-egy jelenetének illusztrálására. Az ünnepély végén pedig az elnök azt mondta, hogy az elnök észrevette, a közönség körében, Hanyr Glitz...

hírneves szobrászt, felkérte a dobogóra, bemutatta a közönségnek és a hírneves szobrász tanuságot tett Jehuda Halévy zsidó szívet erősítő költészete mellett. Lám, ilyen módon lehetne nálunk is egy-egy komoly zsidó kulturestély keretében bemutatni a közönségnek a régi és az új mesterek működésében rejlő igazi értékeket.

◆

Tschernowitz és Tschernichovszky. A mai idők történései egymás mellé állították ezt a két nevet, hogy jelképezzék vele a zsidó sorsot, de a zsidó szellemi életben rejlő és a kétségbeesés defetizmusa elleni küzdésre alkalmas pozitív reménységet is. Chajim Tchernowitz a héber tudománynak nagy mestere, Saul Tchernichovsky kiváló költő. Mindkettő kiindult Déloroszországból, német egyetemeken művelődött, majd a vihar elsodorta őket. Tschernowitz New-Yorkba került, mint az ottani Jewish Institute talmudi előadója és Tschernichovsky pedig Tel-Avivban gazdagítja most is a héber irodalmat. Most nyerte el Tel-Aviv városától a „Bialik”-díjat. Tschernichovsky volt a kilencvenes évek elejétől kezdve a héber irodalomban a szépség és az erő kultuszának hirdetője. Nem gettói hagyományokon fejlődött, mint Bialik. Fordította a klasszikusokat, és szellemüket igyekszik összeegyeztetni a zsidóénnel. Jellegzetes idillikus éposza jelent meg most ezen a címen: „A méh”. Szimbólum ez a dolgozó és küzdő nőnek. Leírja egy kibuci asszonynak csendes hősiességét és tragédiáját. Szép és álmodozó leány volt, a kibucban, de azután mégis férjhez kellett menni egy átlagos emberhez. Gyermeküket szül, fehérneműt mos, az istállóban foglalatokodik, hízik, öregszik, mindent feláldozott egy szent gondolatnak, de erről a hősiességről nem szól a dicsőhimnusz és ezért veszi észre a költő.

New-York egyik nagy termében viszont most ünnepelték Tschernovitz professzor 70. születésnapját. Már 30 éves korában munkatársa Odesszában Achad Haam híres szemléjének, a Hasiloachnak, amelyben a talmudtudomány és a kodexirodalom fejlődésére vonatkozólag éleselméjű és nagy vihart keltő héber értekezéseket írt. Az ünnepélyen felszólalt Schalom Asch. Majd szólásra emelkedett Yahuda professzor, aki Bagdadból származott, kitűnő orientalista lett Berlinben működött, majd a madridi egyetemen a spanyol kormány megbízott tanára volt és most Amerikában él. A jubiláns tudományos érdemeit pedig Elbogen professzor méltatta, aki négy évvel ezelőtt még a berlini liberális rabbiképző-főiskola vezetője volt.

Elindultak tehát Odesszából, Varsóból. Bagdadból, Berlinből és találkoztak a héber kultúra lobogója alatt. Egyéni tragikumok sorolta, de a közösség életére vonatkozólag biztató és reményteljes jelenléte a találkozás.

A kiadásért felel Bródy József
VII., Izabella ucca 68/b.

Kis Gyula és Tsa Törekvésnyomda
Budapest, V., Vadász-ucca 32.

T e l e f o n 1 2 3 - 7 9 8.

Nyomdáért felel; Kis Gyula

LELTÁROZT

2011 DEC 12

a s...

14